

IV
*Lectures a la
Sala d'Espera*

LA SIBIL·LA

Il·lustració de la portada: Sibil·la de Felanitx del final de la dècada dels anys setanta.
Autor del text: Francesc Vicens

Edició limitada

Consell de Mallorca
Departament de Patrimoni i Identitat Cultural

DL: PM-3149-2006

Si voleu rebre més exemplars de *Lectures a la Sala d'Espera*,
adreçau-vos a:

Direcció Insular de Política Lingüística i Identitat Cultural
Centre Cultural la Misericòrdia
Pl. de l'Hospital, 4 - 07012 Palma
T: 071 310 604 Fax: 071 310 640

La *Sibil·la*, una de les mostres artístiques més representatives i antigues de Mallorca, que durant el 2007 aspira a ser declarada patrimoni oral i immaterial de la humanitat, no necessita cap tipus de presentació.

Aquest drama litúrgic, que es conserva a la majoria d'esglésies de Mallorca i que ofereix diverses variants musicals durant la nit de matines, es remunta a l'edat mitjana i ha arribat fins als nostres dies. Per això i pel que representa per a Mallorca la *Sibil·la*, el Consell de Mallorca ha decidit, entre altres activitats, dedicar-li un número de les Lectures a la Sala d'Espera, per, així, difondre'n l'origen i l'estat actual, i contribuir, d'aquesta manera, a conservar aquest cant.

Esper que gaudireu de la lectura amena d'aquest llibret i que el 2007 serà per als mallorquins i les mallorquines un bon any i per a la *Sibil·la*, l'any en què se la declarà patrimoni de la humanitat, com ja han aconseguit altres mostres de cultura com el Misteri d'Elx o la Patum de Berga.

Joan Cerdà Rull
*Conseller executiu del Departament
de Patrimoni i Identitat Cultural*

Antic antifonari del convent de la Concepció amb el text i la música de la *Sibil·la*, que comença dient: «lo jorn de Nadal a la novena lliçó una bona cantora diu lo jorn del judici segons se segueix ací.» (Il·lustració extreta de PÉREZ, L. *Sa Sibil·la en la noche de Navidad*. [s.l.: s.n.], 1955 (Palma: Tall. Mossèn Alcover).)

Cant de la Sibil·la

(versió que recull el *Diccionari català-valencià-balear*, d'Antoni M. Alcover i Francesc de B. Moll)

Lo jorn del Judici
parrà¹ qui haurà fet servici.

Jesucrist, Rei universal,
home i ver Déu eternal,
del cel vindrà per a jutjar
i a cada u lo just darà.

Gran foc del cel davallarà;
mars, fonts i rius, tot cremarà.
Los peixos donaran grans crits
perdent los naturals delits.

Ans del Judici l'Anticrist vindrà
i a tot lo món turment darà,
i se farà com Déu servir,
i qui no el crega farà morir.

Lo seu regnat serà molt breu;
en aquell temps sots poder seu
moriran màrtirs tots a un lloc
aquells dos sants, Elies i Enoc.

¹ Francesc de Borja Moll establí clarament, el 1936, que «parrà» és un acurçament de la tercera persona del futur arcaic del verb «aparèixer», que era «aparrà» i que significa «es veurà»: El dia del judici es veurà qui haurà fet servici.

Lo sol perdrà la claredat
mostrant-se fosc i entelat,
la lluna no darà claror
i tot lo món serà tristor.

Als mals dirà molt agrament:
—Anau, maleits, en el turment!
Anau-vos-ne en el foc etern
amb vòstron príncep de l'infern!

Als bons dirà: —Fills meus, veniu!
Benaventurats posseïu
el regne que us he aparellat
des que lo món va esser creat!

Oh humil Verge! Vós qui heu parit
Jesús Infant aquesta nit,
a vòstron Fill vullau pregar
que de l'infern vulla'ns lliurar!

Lo jorn del Judici
parrà qui haurà fet servici.

EL CANT DE LA SIBIL·LA A MALLORCA

Francesc Vicens

Pàgina de la festa de Nadal del *Missale [secundum] usum Alme Maioricensis Eccl[esi]e: cu[m] multis missis nuper additis*, imprès a Venècia el 1506. (Il·lustració extreta de PÉREZ, L. *Sibil-la en la noche de Navidad*. [s.l.: s.n.], 1955 (Palma: Tall. Mossèn Alcover).)

INTRODUCCIÓ

La nit de Nadal mallorquina es caracteritza per acollir en el si de la festa el *Cant de la Sibil·la*. Aquesta representació pertany a la tradició dels drames litúrgics medievals nadalencs i es caracteritza per una veu blanca alternada amb interludis musicals, que, vestida amb atributs propis (com l'espasa, la túnica o el birret), anuncia la vinguda del *jorn del Judici*. Actualment, el cant s'emmarca dins la missa de matines i és viscut amb gran expectació i intensitat pel caràcter de símbol emblemàtic que suposa en els dies de les festes de Nadal. *El Cant de la Sibil·la* adquireix una major importància pel fet que ha esdevingut un dels principals símbols d'identitat cultural arreu de l'illa de Mallorca. Des del final del segle XIX fins avui dia podem parlar de la intensificació d'aquesta representació, perquè s'identifica com un element de la cultura pròpia fins al punt que actualment és gairebé impensable un Nadal sense *Sibil·la*. L'origen incert, els particulars ornaments de la línia melòdica i tot el que s'ha escrit sobre el cant, n'han fet un element de cohesió cultural dins la Mallorca del segle XXI, que se sent cada vegada més globalitzada i mancada de referents. Des dels primers estudis d'orientació positivista, com els de l'arxiduc Lluís Salvador o els d'Antoni Noguera i Balaguer, fins avui podem parlar d'una emergència d'aquest cant, que es remunta al segle XIII. Mallorca, igualment que Braga (Portugal) i l'Alguer (Sardenya), esdevé continuadora d'aquesta tradició, que fou abandonada a molts indrets d'arreu d'Europa des de les prohibicions derivades del Concili de Trento.

Pàgina de la festa de Nadal *Breviarium Maioricensis*, exemplar únic que es conserva en el convent de Santa Magdalena de Palma. La vinyeta de baix de la dreta representa la Sibil·la (Il·lustració extreta de PÉREZ, L. *Sibil·la en la noche de Navidad*. [s.l.:s.n.], 1955 (Palma: Tall. Mossèn Alcover).

De la història del *Cant de la Sibil·la* a Mallorca, en sabem que durant l'hora canònica de les matines de Nadal, en l'època medieval es va fer famós el sermó «Contra judaeos, paganos et arianos» de Quodvultus (bisbe de Cartago durant els anys 437-453), que es va atribuir falsament a sant Agustí. L'autor esmenta diverses profecies sobre la vinguda del Messies, que fa recitar d'una manera retòrica als personatges a qui atribueix els comentaris (per aquest ordre: Isaïes, Jeremies, Daniel, Moisès, Habacuc, Simeó, Zacaries, Isabel, Joan Baptista, Virgili i Nabucodonosor). La darretera profecia, la formula la sibil·la Eritrea, que recita un passatge dels *Oracula Sibyllina*, en què apareixia un acròstic grec de significat cristià (les inicials dels vint-i-set versos hexàmetres traduïdes volen dir: *Jesús Crist Fill de Déu Salvador*), que podem llegir en part i en la versió llatina a *La ciutat de Déu* de sant Agustí.² Des del segle X podem trobar versions de la intervenció de la sibil·la dins aquest sermó en llatí a Catalunya, Castella, Itàlia i França. Les primeres versions en català són del final del segle XIV o principi del segle XV. Segons una *Consuetudo de tempore* de la Seu de Palma del segle XIV, es cantava la *Sibil·la* des de després de la conquesta del rei Jaume I. De la corona catalanoaragonesa arribaren breuaris i leccionaris que contenien els versos del cant, i segons un afegitó de 1433 a la consuetudo, durant la novena lliçó de les matines del dia de Nadal, es duia a terme la *processó de profetes o representació de personatges* que eren interpel·lats per sant Agustí; en aquesta processó, hi participava el personatge de la sibil·la, que era un nin vestit de dona que cantava la vinguda del Judici i s'alternava amb dos capellans que formaven el cor. O també es llegia tota la novena lectura de les matines fins a arribar a la interpel·lació de la Sibil·la, que en aquest cas cantava els versos llatins *Judici signum: tellus sudore madescet* o la versió catalana *Lo jorn del Judici*. Segons la *Consuetudo de sagristia de 1511*, a la Seu la sibil·la anava acompanyada de quatre escolans, dos amb canelobres i dos amb encensers. Tan popular es va fer aquesta representació, que també es duia a terme el dia de les festes més assenyalades del calendari litúrgic. L'únic indici que tenim d'aquestes sibil·les que es representaven al marge de la vigília de Nadal és una dramatit-

² Libre XVIII, cap. 23.

zació de la llegenda de l'*Ara Coeli*, datada a Búger el 1599, i d'un acte nadalenc de 13 de gener del mateix any.³ La participació del poble en totes aquestes celebracions, que tenien una durada llarga, degué ser molt apassionada, ja que des de la segona meitat del segle XVI començam a trobar documents que prohibien el cant al·legant els enrenous i el bullici que feia l'assemblea quan cantava la sibil·la: el primer fou del mes de desembre de 1572, a causa d'una reforma del Concili de Trento, que introduí el nou breviari romà (durant el papat de Pius V, publicat el 1568) i suprimí la novena lliçó, en la qual s'intercalava la processó de profetes amb el sermó atribuït a sant Agustí. Aquest cànon conciliar, aprovat el 1562, ja advertia que s'havien de bandejar de la missa les músiques i les accions no purament religioses, i també les representacions i els drames. El 5 de setembre del mateix any el capítol catedralici resolgué que el nou ofici es posàs en pràctica des del següent advent. I el 5 de desembre següent es determinà que no es cantàs la *Sibil·la* la nit de Nadal: «Item determinarunt quod non fiat Sibilla in matutinis Nativitatis Dnis.»⁴ Però al cap de tres anys fou el bisbe valencià Joan Vic i Manrique qui la tornà a formular en un escrit en què autoritzava el cant després de constatar que en altres indrets no s'havia suprimit. La següent formulació d'interrupció, la féu el 1666 el bisbe Pedro Fernández Manjarrés a causa dels abusos interpretatius i sota pena d'excomunió per a qui la representàs.⁵ Les pressions per reinstaurar el cant foren tan evidents que l'arquebisbe Pedro de Alagón, amb les disposicions sinodals de l'any 1692, anul·là l'ordre de 1666 i l'autoritza de bell nou en la vigília de Nadal.⁶ Des d'aleshores no s'ha trobat cap altre document que anunciï la prohibició de la representació del cant i cal suposar que s'ha cantat ininterrompudament fins avui. A més a més, en algunes parròquies de l'illa es va continuar cantant el dia dels Reis i actualment a pobles com Muro, Petra o Santa Maria del Camí es canta per l'Epifania.

³ Aquestes obres es troben descrites a G. LLABRÉS, (1921), «Repertorio de consuetas representadas en las iglesias de Mallorca (XV y XVI)», Revista de Archivos, Bibliotecas y Museos V, p. 920-927.

⁴ Acta capitular die V decembris anno MDLXXII, foli 135-v.

⁵ «Por quanto se ha experimentado los grandes inconvenientes que resultan en offensa de Dios Nuestro Señor en las representaciones que se hacen de la Sibil·la [...] mandamos a todos los dichos rectores, curas y demás superiores y superiores de conventos que en pena de excomunió mayor latae sententiae ipso facto incurrenda no hagan sibillas ni otras representaciones en sus iglesias [...]» Llibre Comú de la Curia Ecclesiàstica, 1663-1669. 4 de diciembre de 1666. Arxiu Diocesà a Andreu CAIMARI (1955), «L'antiga pietat popular entorn del Nadal», Analecta Sacra Tarraconensia XXVII, p. 218, nota 47.

⁶ «Leges synodales Majoricensis episcopatus statutae et promulgatae in Synodo Diocesana quam in sua Cathedrali Ecclesia celebravit Illustrissimus et Reverendissimus Dnus. D. Petrus de Alagón Archiepiscopus Episcopus Majoricensis. Anno 1692.» Majoricae, Apud Michael Capó Typographum, p. 269. Biblioteca Diocesana de Mallorca. Signatura d'imprès: 1335-E.

El seguiment dels sistemes d'ensenyament aprenentatge, els mecanismes de transmissió, l'organització i la valoració dels elements coreogràfics, les variants melòdiques o els acompanyaments instrumentals a diferents indrets de l'illa són alguns dels elements que ens permeten veure de quina manera és entès el cant pels protagonistes. En primer lloc, podem dir que el procés d'aprenentatge és divers segons l'indret. Així i tot hi ha un predomini de la transmissió oral, tot i que ara es disposa de la partitura, que esdevé un referent identificador i, per tant, és més difícil que la melodia es vegi alterada. Així doncs, podem constatar les variants melòdiques més significatives, que són: la versió de B. Torres que es canta al santuari de Lluc, la versió més estesa arreu de l'illa que va transcriure al principi del segle XX Antoni Noguera, la versió de Campos i la de Felanitx.⁷ Les dues primeres presenten un bon nombre de variants en relació amb la partitura, mentre que les de Campos i Felanitx són fidels a la melodia editada.⁸

Si observam atentament els elements coreogràfics i els objectes característics del *Cant de la Sibil·la*, trobarem que cada lloc crea peculiaritats formals en funció dels seus valors i de les expectatives que creen els mateixos feligresos. Així podem dir que, com més impecable és la vestimenta de la sibil·la, té tendència a adquirir més rellevància social. Les descripcions que trobam en els estudis del *Diccionari Alcover-Moll* fan referència als *sibil·lers* o les *sibil·leres* que cantaven a les esglésies gòtiques. La que ens descriu Massot i Planes al seu *Cançoner* anava vestida amb «una túnica blanca molt fina que arriba fins als peus i una sobrevesta que arriba fins als genolls, de seda vermella amb cinzell, i folgades mànegues amb puntes i bufades amb una mitra oriental de la qual penja un vel de fina gasa blanca que cau per l'esquena». Naturalment no a totes les esglésies trobam tantes sofisticacions; vestimentes més senzilles, sovint sense espasa ni guants o simple-

⁷ Versió de Bartomeu Torres editada a *Álbum musical de compositores mallorquines*, Madrid: Casa Zozaya, s. d. [1894]. Reedició facsímil amb textos, anotacions i estudis de Xavier Carbonell, Palma (1990): Govern Balear/Ajuntament de Palma. Versió d'Antoni Noguera editada a A. NOGUERA, (1893) *Memoria sobre los cantos, bailes y tocatas populares de la isla de Mallorca*, Barcelona, Verdós y Feliu. Versió de Campos i Felanitx editada a B. JULIÀ, (1955). Cantos religiosos, Palma, Obispado de Mallorca, i M. JULIÀ (1968), Nadal a Mallorca, Palma, Ed. de la Comissió de Litúrgia.

⁸ Un estudi de les variants melòdiques actuals és el de F. VICENS (2004), *El cant de la Sibil·la a Mallorca*. Un fenomen emergent, Palma, Documenta Balear, document annex desplegable.

ment vestida de blanc, és el que trobaríem a les esglésies que, amb menys mitjans, recreen sibil·les amb molt d'entusiasme. Per exemple, en alguns pobles (com Consell, Maria de la Salut, Santanyí o Sóller) la sibil·la rep una gran ovació d'aplaudiments després d'haver cantat els versets de *Lo Jorn* [...]; aquesta és una pràctica espontània que respon a l'entusiasme del poble i a la popularitat que té l'interpret entre els fidels. En canvi, als llocs on l'activitat està més sacralitzada i professionalitzada, aquesta acció ni es concep. Un altre tret diferenciador és la forma de cantar. En certa manera, cada forma de cantar representa un arquetipus social determinat que només resulta variable en els llocs on el cant està menys teatralitzat. Així, a la Seu, hi canta una soprano professional o en el monestir de Lluc, un membre avançat de l'escolania, mentre que a les parròquies de barriada de Palma o en alguns pobles, el *Cant de la Sibil·la*, l'arriba a cantar qualsevol veu blanca que pugui entonar la melodia, creant una gran expectativa.

Pel que fa al text, la majoria d'edicions presenten vuit estrofes. Actualment disposam d'un únic text, però segons els diferents criteris de cada indret presenta variants en tres aspectes: en el nombre d'estrofes que s'escullen (que oscil·la entre tres i vuit), en la manera de recitar el primer verset, que ha duit a diverses interpretacions al llarg del darrer segle, i en les variants puntuals de determinats mots. El text íntegre més estandarditzat és el següent:

*El jorn del Judici
parrà qui haurà fet servici*

*Jesucrist, Rei Universal,
Home i ver Déu eternal,
del cel vindrà per a jutjar
i a cada un lo just darà.*

*Gran foc del cel davallarà;
mars fons i rius, tot cremarà.
Los peixos donaran grans crits,
perdent sos naturals delits*

*Ans del Judici l'Anticrist vendrà
I a tot lo món torment darà,
i fent-se com a Déu servir,
qui no el creurà farà morir.*

*Als mals dirà molt agrament:
—Anau, maleïts, en el turment!
Anau-vos-ne al foc etern
amb vostre príncep de lo infern*

*Als bons dirà: —Fills meus, veniu!
Benaventurats posseïu
el regne que està aparellat
des que el món va ser creat*

*Lo sol perdrà sa claredat
mostrant-se fosc i entelat,
la lluna no darà claror
i tot lo món serà tristior.*

*Lo seu regnat serà molt breu
i el baix del cruel poder seu
moriran màrtirs los dos a un lloc
aquells dos sants, Elies i Enoc.*

*Oh humil Verge! Vós qui heu parit
Jesús Infant aquesta nit,
a vostro Fill vullau pregar
de lo infern nos vulla guardar*

*El jorn del Judici
parrà qui haurà fet servici.*

La darrera estrofa és un afegitó que incorpora l'argument nadalenc. Sembla que foren Francesc Pujol i Joan Alcover els responsables de la variant en el text de la darrera estrofa «Oh humil Verge!» La creença generalitzada que s'ha suprimit una part del text és un fet que queda relativitzat quan la confrontam amb la realitat. Molt sovint el criteri és de discriminació per qüestions d'ordre eminentment pràctic i funcional, de manera que es pre-

za un criteri de brevetat de la representació. Aquesta manera de procedir genera alguna reacció en els afeccionats a aquest cant, que en reivindiquen la integritat, ja que només es pot sentir una vegada cada any.⁹

L'acompanyament instrumental té la funció de deixar respirar la sibil·la entre estrofes i els criteris a seguir també són molt variables. L'orgue és l'instrument que caracteritza el timbre de la majoria de les festes religioses i, pel que fa a aquest cant, representa fidelitat a la tradició. A Lluc i a la Seu els interludis responen a música de tradició escrita culta acadèmica, mentre que a altres indrets trobam una actitud generalitzada en què s'improvisa música amb criteris aleatoris segons l'emplaçament, i les persones que interpreten poden variar cada any. Després, a parròquies com la de Felanitx, els interludis començaren essent improvisats, però el fet de reiterar-los d'any en any ha fet que persisteixin en el temps en la successió d'organistes. Moltes vegades l'elecció de les cites dels interludis corresponen a la imatge del Nadal que té el mateix executant, ja que en alguns s'han pogut escoltar cites de melodies populars com *Fum, fum fum, Vou veri vou, El cant dels ocells, Hi ha neu a la muntanya, Copeo...* La importància de la particularitat de l'interludi arriba a tal punt que a parròquies de llevant, com les de Sant Llorenç des Cardassar o els Dolors de Manacor, s'hi ha perpetuat una pintoresca tradició que consisteix a fer sonar siurrells d'aigua (del tipus reclam d'ocell). Aquests petits instruments de potència sonora considerable i de timbre característic es fan sonar simultàniament amb l'interludi de l'orgue.

Pel que fa a la qüestió de qui ha de cantar la *Sibil·la*, de si ha de ser un nin o una nina, hi ha diversitat d'opinions:

- N'hi ha que intenten legitimar el cant defensant la continuïtat històrica i, per tant, s'hauria d'optar per un nin (*pueri cantore*).
- N'hi ha que diuen que el resultat estètic hauria de prevaler per sobre de tot i, per aquesta raó, hauria de ser la millor veu del poble, independentment de l'edat i del gènere.
- I n'hi ha que defensen i reivindiquen la feminitat del personatge grec, afirmant que la sibil·la Eritreia era una dona d'un cert prestigi social. El fet és que des del final dels anys seixanta progressivament s'ha imposat la tendència que, la *Sibil·la*, la canti una nina o una dona.

⁹ J.A. GRIMALT, «No alterem la Sibil·la», *Diari de Balears* (19-12-2001), p. 23.

Però només en el cas de les escolanies i dels convents el tema del gènere queda clar d'entrada. Històricament, hem de dir que les fonts ens expliquen que les sibil·les medievals eren capellans vestits de dona. I també sabem que si no es trobava un nin per cantar la *Sibil·la*, segons la *Consuetudine de tempore* relativa a la Processó dels Profetes, la recitaven dos clergues que s'alternaven les estrofes.¹⁰

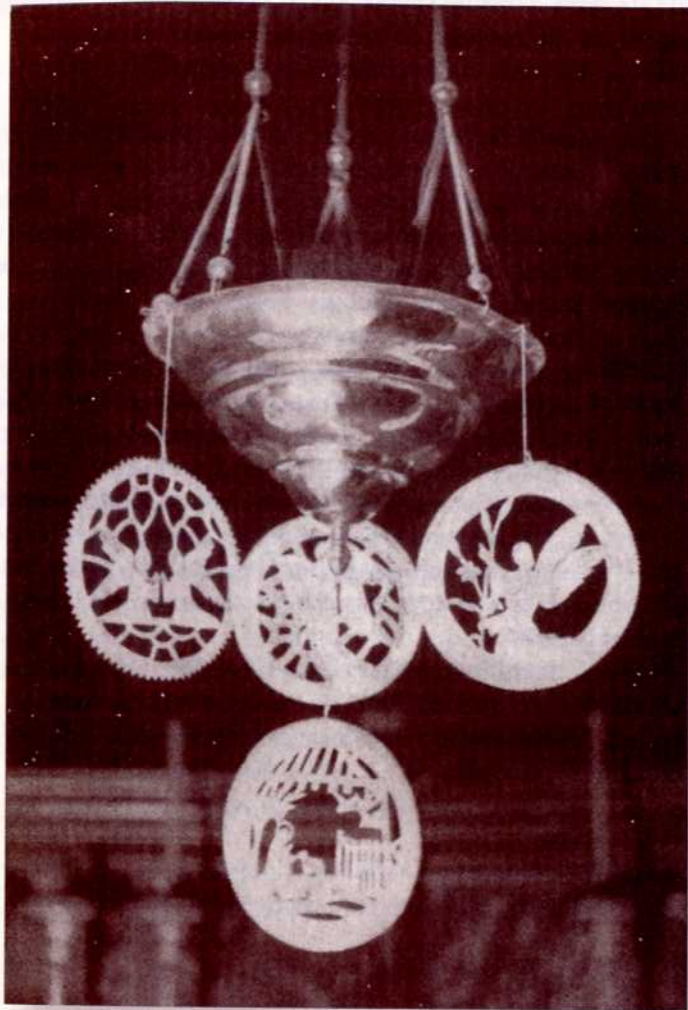
Fins a l'any 1969 el gènere de les sibil·les hagué de ser masculí i d'una edat oscil·lant entre els nou i els dotze anys, vestits segons les descripcions vuitcentistes i amb els atributs de birret, capa i espasa. Però al final dels anys seixanta el Concili Vaticà II va proclamar que les dones poguessin accedir a l'altar, espai fins aleshores restringit únicament al gènere masculí.

Un darrer aspecte per valorar és el procés de selecció de la sibil·la. Aquest procés, en els indrets més emblemàtics, comença mesos abans i crea un cert grau d'expectativa a la comunitat. Els sibil·lers sovint deixen entreveure una conducta diferenciada pel fet d'haver estat elegits per cantar la *Sibil·la*. Sabem que la seva alimentació s'especialitzava per tal de tenir cura de la veu; s'ingeria fruita seca, vi dolç o vermell d'ou moments abans de cantar perquè hi havia la creença que suavitzaven la veu. Actualment, totes les mesures són poques per garantir l'optimització de la veu de qui cantarà la *Sibil·la*.

Dins tot el conjunt de diferències formals i aspectes que caracteritzen cada lloc en funció de les expectatives que crea, hi trobam un element comú: el valor de la representació com a símbol d'identitat reconegut.¹¹

¹⁰ «Et unus dicta unum versum et alteralium versum usque ad finem» fragment editat per R. DONOVAN, (1958), *The Liturgical Drama in Medieval Spain*, Toronto, p. 122.

¹¹ Això és així fins al punt que molts dels rectors de les parròquies reconeixen que, si no tinguessin sibil·ler, haurien de cercar alguna solució alternativa, com la d'engegar un enregistrament, pel fet que el símbol de la Sibil·la la Nit de Nadal és ineludible.

Les neules ornamenten les esglésies durant el Nadal.
 (Il·lustració extreta de PÉREZ, L. *Sa Sibil·la en la noche de Navidad*. [s.l.: s.n.], 1955
 (Palma: Tall. Mossèn Alcover).)

El *Cant de la Sibil·la* al començament del segle XXI esdevé un dels elements culturals més singulars de l'illa de Mallorca per la riquesa de factors que hi intervenen i la configuren com un fenomen canviant. La lògica d'identificar aquest cant com a emblema de Mallorca ve definida pel valor de representativitat que se li atorga. La intenció de difondre el cant, de voler-lo projectar internacionalment o de protegir-lo com a riquesa del patrimoni oral forma part de l'actitud col·lectiva envers l'emblema, que té un grau de semanticitat molt notable per a cada situació. I és que avui dia parlar de la *Sibil·la* a Mallorca és parlar de festes nadalenques i, per tant, el ritual i la participació social formen l'entramat cultural que a partir de l'activitat musical ens acosta a un variat ventall d'actituds, de vivències, de creences, d'emocions i d'ideologies. L'observació de les diferents matines arreu de Mallorca ens serveix per definir un conjunt de maneres diferents d'entendre el cant: des dels llocs com la Seu o el santuari de Lluc, on es té molta cura de la representació amb un alt grau de ritualització, fins als llocs on la *Sibil·la* es valora com un element més del folklore nadalenc. Allò que fa que el cant sigui una activitat amb una rellevància social notable no és simplement l'estructura musical ni els aspectes formals que se'n deriven, sinó l'activitat musical que la crea i la manté com a tradició. Pel fet de ser una manifestació viva de la cultura oral, som davant un fenomen canviant i en procés d'adaptació; per això mateix, no es pot donar una visió exhaustiva ni tancada de totes les maneres com s'expressa, sinó que més aviat hem de reconèixer els processos de transformació i l'adaptació a nous àmbits culturals. Dins aquests nous àmbits que adquireix la *Sibil·la*, hi trobam tres condicions que configuren els elements de representació col·lectiva del cant: el sentit d'arrelament lligat a un sentiment de diferenciació ètnica, l'espectacularitat de la representació i la singularitat de quelcom propi de l'indret. Aquests són valors que donaran raó de ser al cant dins els nous àmbits de representació. En definitiva, estam immersos en un conjunt de realitats coexistents que configuren el nostre discurs cultural i generen noves aportacions, el valor de les quals forma part de la realitat patrimonial illenca.

Bibliografia

- Álbum musical de compositores mallorquines, Madrid: Zozaya, [1893].
- ALCOVER, A. M. *Ses matances i ses festes de Nadal*. Palma de Mallorca: Moll, 1958.
- ALCOVER, A. M.; MOLL, F. de B. *Diccionari català-valencià-balear*. Palma de Mallorca: Impremta de Mn. Alcover, 1930-1962.
- ÀUSTRIA, L. S. d'. *Die Balearen*, Palma de Mallorca: J. J. de Olañeta, 2000.
- AYATS, J. «La música tradicional a les Illes Balears», *Enciclopèdia de la música catalana, valenciana i balear*, VII, Barcelona: Ed. 62, 2001, vol. VII, p. 52 i seg.
- BOVER, J., PARETS, J. *Baleàrica 2. Música impresa: bibliografia de la música impresa de compositors balears, de tema balear o editada a les Illes Balears, 1505-1996*. Palma (Mallorca): Miquel Font, 2002.
- DONOVAN, R. *The liturgical drama in medieval Spain*. Toronto: Pontifical Institute of Medieval Studies, 1958 ([Assen: Royal van Gorcum]).
- GÓMEZ MUNTANÉ, M. C. *El canto de la sibila II*. Madrid: Alpuerto, 1996, vol. II.
- JULIÀ, B. *Cantos religiosos*, Palma: Obispado de Mallorca, 1955.
- JULIÀ, M. *Nadal a Mallorca*, Palma: Ed. de la Comissió de Litúrgia, 1968.
- Les matines i el cant de la Sibil·la a Mallorca*. Palma: Consell de Mallorca, 2006 [DVD].
- LLABRÉS, P. J. *Celebrar Nadal a Mallorca*, Palma: Centre d'Estudis Teològics de Mallorca, 1990, p. 36-57.
- MASSOT I PLANES, J. *Cançoner musical de Mallorca*. Palma: Caixa de Balears "Sa Nostra", 1984.
- MOLL, F. de B. «Què vol dir el segon vers de la Sibil·la mallorquina?», *Bolletí del Diccionari de la Llengua Catalana*, vol. XVII (1935), p. 152-153.
- NOGUERA, A. *Memoria sobre los cantos, bailes y tocatas populares de la Isla de Mallorca*. [s.l.: s.n.], 1893 (Barcelona: tipografía de Víctor Verdós y Feliu).
- SANCHIS I GUARNER, M. *El cant de la Sibil·la: antiga cerimònia nadalena*, València: Institución Alfonso el Magnánimo, 1956 (Imp. Provincial).
- VICENS, F. *El cant de la Sibil·la a Mallorca*. Un fenomen emergent. Palma (Mallorca): Documenta Balear, 2004.

extraordinario son las siguientes:

Lied der Sibila.

Moderato.
Ad libitum.

El gioru . del ju - - - di - - -
ci per - - -
- rá qui no heurá fet ser - vi - - - - - ci.
S^a Estrofa.
Je - - - su Christ Rey - - - U - ni-ver-sal -
ho-me y ver Deu e - ter-
nal del Cel vin-drà per a - jut - ja
y á ca - da un lo just da - rá

Cant de la Sibil·la

Lletra i música de la *Sibil·la* recollida per l'arxiduc Lluís Salvador a *Las Baleares*, decretades per la *palabra y el grabado* (Palma de Mallorca: Impremta Mossèn Alcover, 1963), traduït per Josep Sureda i Blanes.

Selecció discogràfica

Ara que és Nadal [casset sonora]: A2. Cant de la Sibil·la
(adaptació) Coral Universitària de les Illes Balears & Coral
Infantil i Juvenil de les Joventuts Musicals.

Direcció: Joan Company
Cassette Ona ODCA 35 (1994).
Bunyola: Ona Digital, 1994.

Cant de la Sibil·la II a Catalunya i Balears [CD]

Capella Reial
Montserrat Figueres, soprano.
Direcció: Jordi Savall
CD Astreé/Audivis E 8705 (1988).
França: Astrée Audivis, 1988.

Dead can dance. Toward the within: [CD] 12. Song of the Sibyl.

Toward the Within
Lisa Gerrard, contralto
CD Zgricon 21061 (1994).

Escolania de Lluc. Els Blauets: [CD] 1. La sibil·la

Pere Antoni Canyelles, soprano
Direcció: Jaume Palou
CD Blau FO84F (1994).
Palma: Blau, 1993.

Festa de la Sibil·la: 7. Sibil·la

Capella Mallorquina
Mercè Riera, soprano
Director: Bernat Julià
CD Sa Nostra OD CD 46 (1995)
Bunyola: Ona Digital, 1995.

Musica religiosa: 6. Cant de la «Sibil·la»

Nins cantors del Col·legi Sant Francesc
Nacho Ferrer, solista
Director: Antoni Riera
Bunyola: Ona Digital, 1999.
CD OD CD-118 (1999). Magna antologia del folklore musical
de Espanya / Vol. 8

Islas Baleares / Vascongadas

HISPAVOX 1978
Realizador: Profesor M. García Matos
Madrid: Hispavox, 1992

